

Sezer, Ayşe (2020). “Obua Kamışının Türkiye’deki Yetiştirme Alanları”. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, C. 21, S. 38, s. 397-419.

DOI: 10.21550/sosbilder.581961

Araştırma Makalesi

OBUA KAMIŞININ TÜRKİYE’DEKİ YETİŞTİRME ALANLARI*

Ayşe SEZER**

Gönderim Tarihi: Haziran 2019

Kabul Tarihi: Ekim 2019

ÖZET

Obua çift kamışlı tahta üflemeli bir çalgıdır. Obua ağızlığı olan kamışın, Türkiye’de halk dilinde sazlık ve kargı başta üzere değişik isimlerde kullanıldığı bilinmektedir. Almanlar “rohre”, İngilizler “reed”, Fransızlar “anche” olarak kabul etse de, Avrupa’da yaygın olarak “arundo donax” olarak tanınır. Obuada ses oluşumu iyi işlenmiş bir kamışın üretilmesi ile sağlanmaktadır. Kamışın hammaddesi ise kargı bitkisidir. Obua icracılarının performanslarındaki başarının anahtarı diyebileceğimiz kamış, yetiştiği iklim alanları açısından da renk, çap genişliği, sert veya yumuşak doku özelliği, düzgünlük, parlaklık, dayanıklılık özellikleri açısından farklılık gösterir. Kargı (arundo donax) hafif tuzlu ve tatlı su kenarlarında yetişen ince uzun bir bitki türüdür. Hindistan, Asya, Güney Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika’da yetişen bu bitki, 10 metreye kadar uzayabilir. İçi boştur. Türkiye’de yetiştiği alanlar, Ege ve Akdeniz bölgelerinin sahil kesimleridir.

Anahtar Kelimeler: obua, kamış, kargı, bölge, yetiştirme

* Muğla, Aydın, Antalya, Mersin ve Hatay illerinde kamış yetiştirme alanlarına gösterdikleri ilgi, destek ve sabırlarından dolayı köylülere; obua sanatçıları Nuri Köker, Hakan Demirçeken, Özgür Tüfekçi’ye; fagot sanatçısı Engin Güngördü’ye bilgi ve birikimleriyle araştırmaya sundukları destek için teşekkür ederim.

** Prof. Dr., Akdeniz Üniversitesi Antalya Devlet Konservatuvarı Müzik Bölümü, aysesezer@akdeniz.edu.tr

Growing Areas in Turkey of Oboe Reed

ABSTRACT

Oboe is a double reed woodwind instrument. The reed is what the blowing apparatus of the oboe is made of and there are many words for it in Turkish including “sazlık” or “kargı”. It is widely known as “arundo donax” in Europe although Germans call it “rohre”, British call it “reed” and French call it “anche”. The sound of oboe made through a finely produced reed. On the other hand, raw material of reed is obtained from cane. The reed has a large variance in terms of color, diameter, hard and soft tissue features, smoothness brightness, durability due to the different climates in which it is produced. Kargı is a thin and tall plant that lives in lightly salted and fresh waters. Its habitat includes India, Asia, Southern Europe, Middle East and North Africa and it can grow up to 10 meters. It is grown along the Aegean and Mediterrennian coast.

Key words: oboe, reed, cane, region, growing

Giriş

“Obua”, çift kamışlı tahta üflemeli bir çalgıdır. “Aulos” ve “tibia”nın yanı sıra, konik yapısı sebebiyle halk müziği çalgılarımızdan olan “zurna” atalarından biridir. Obua için zurnanın gelişmiş son hali demek yanlış olmaz. Solo olduğu kadar oda müziği ve orkestra çalgısı olarak da tercih edilen obuanın tarihsel gelişimine Yunan, Roma, Mısır, İran, Alman, İngiliz ve Fransız müzisyenlerin öncülük ettiği düşünülebilir. Bu çalgının ülkemizde tanınmasında Fransız ve Alman eğitimcilerin katkısı büyüktür.

Kamış yapımında kullanılan ve Türkçede “kargı” olarak adlandırdığımız materyal, birçok makine ve el aleti kullanmak suretiyle saatlerce emek harcanarak icracının kullanabileceği bir şekilde girer. Elde edilen kamış kalitesinin icracının performansı üzerindeki etkisi çok büyüktür.

Ünlü Yunanlı düşünür Aristoteles tarafından kaleme alınan çift kamışlı ya da “Zengolar” yazısında aulosun yapısı şöyle tanımlanmaktadır: Aulosun kamışları işlevine göre küçük, düz ve belli bir formda olmalıdır. Böylece içerisinden geçen hava düz, kesintisiz ve istenilen şekilde olacaktır. Bu sebeple tükürükle nemlendirilen kamışın daha tatlı bir tonu vardır, zira nemli ve düz bir gövde içerisinden geçen hava yumuşak ve istenilen formdadır. Bunun ispatı nefestir, nemli olduğunda kamışa daha yumuşak çarpacak ve yayılacaktır ancak kuru olduğunda kamışa yapışacak ve darbesi sert olacaktır (Goossens ve Roxburg’dan aktaran: Tan 2018: 81). Aristoteles’in bu yazısından aulos’un daha kaba ve daha büyük olmasına karşın, obuaya çok benzeyen kamışlı bir enstrüman olduğu anlaşılmaktadır. Bugün bile bir obuacı için geçerli olan temel kamış sorunlarını çok güzel dile getirmiştir. Vurguladığı “kamışın nemlendirilmesi” ile ilgili tavsiye, antik ve modern çalgılar arasındaki bağlantıyı ortaya çıkarmıştır. Yine bir başka Yunanlı düşünür olan Theophrastus, bir aulos çalgıcısı tarafından kamışın yapraklarını tanımlamakta, farklı borular için kullanımlarını açıklamakta ve yaprakları bulunmayan göl kamışlarının aulos için en iyisi olduğunu ifade etmektedir (Tan 2018: 81-82).

Kargı, (*arundo donax*) hafif tuzlu ve tatlı su kenarlarında yetişen ince uzun bir bitki türüdür. Türkiye, Hindistan, Asya, Güney Avrupa, Orta Doğu, Kuzey Afrika, Fransa, Almanya ve ABD’de yetişen bu bitki, 10 metreye kadar uzayabilir. İçi boştur. Kargıyı Türkiye’nin bütün bölgelerinde görmek mümkündür. Genellikle nehir kenarlarında ya da yeraltı suyunun yüzeye çok yakın olduğu yerlerde bulunur. Kökü ihtiyacı olan suya kadar uzanan bu bitki, ülkemizde yarı tropikal iklime sahip olan Ege ve Akdeniz bölgelerinde oldukça fazla yetişir.

Kök yapısı nedeniyle çabuk çoğalan kargı, günde 5 cm büyüyeabilen istilacı, arsız bir bitkidir. Özellikle hasat döneminden sonra sert yapısından dolayı antik çağlardan beri insanların ihtiyaçlarını karşılamak için farklı alanlarda kullanılmıştır. Sümerler ve Antik

Mısırlılar tarafından silah, olta ve barınma ihtiyaçlarında kullanıldığı bilinmektedir

Türkiye'de sepet, hasır, balık tutmak için olta, gölgelik, seralarda sırik, tütünler için sergiler gibi çok değişik kullanım alanları olmakla birlikte, ney ve kaval gibi üflemler için çalgıların ana maddesi olan kargı aynı zamanda obua, klarnet ve fagot çalgılarının ağızlık yapımında kullanılan bir materyaldir.

Kargı yurt dışında “arundo donax” olarak tanınır. Dilimizde ise çeşitli yörelerde “kargı”, “kamış”, “saz”, “sazlık” gibi kelimelerle adlandırılmıştır. Binlerce yıldır Asya, Güney Avrupa, Orta Doğu ve Kuzey Afrika'da yetiştirilmektedir. Antik çağlarda olta, baston, kâğıt ve 5000 yılı aşkın süredir pan flüt yapımında kullanılmıştır. Özellikle Fransa'nın Akdeniz kıyılarında bu bitkinin yetiştirilmesinde uzmanlaşmıştır. Fakat günümüzde iki yarım kürede de ılıman iklime sahip olan bölgelerde yetiştirilmektedir,

Dünyada 100 çeşitten fazla kargı yetiştiği bilinmektedir. Obua kamışı yapımında kullanılan kargılar, *ova kargısı* ve *kıraç kargı* olarak ele alınabilir. Kıraç kargı, daha çok yamaçlarda ve su kenarlarında yetişir. İhtiyacı olan suyu akan sudan elde eder. Ova kargısı ise, yine nehir kenarlarında yetişmekle birlikte ihtiyacı olan suyu yer altındaki su yataklarından karşılamaktadır. Kıraç kargı yetiştiği ortamdan dolayı daha az suyla beslenmesine rağmen dokusu kıraç kargıya göre daha yumuşaktır. Düzluklerde ve yamaçlarda yetişen kargıların tuzlu suda yetişen kargılara göre daha kaliteli olduğunu söylemek mümkündür. Doğadan toplanan bu kargılar, obua kamışı haline gelinceye kadar birçok işlemden geçmektedir.

Bilimsel olarak bakıldığında bu bitki “graminae” adlı bir ot familyasından gelmektedir. Dış görünüş olarak bambu ve İspanyol kargısı ile karıştırılır ama aslında hücre yapısı ile bunlardan ayrılmaktadır. Çok serttir ve dış görünüşü camsı parlak bir tabaka ile

kaplıdır. Esnek ve büküldüğünde tekrar eski haline gelebilen bir bitkidir. Uzunlamasına olan lifleri çok sağlamdır ve obua kamışı yapımı için gereken direnç ve esnekliğe sahiptir. 7 silisyum içermektedir ve büyük ihtimalle bu nedenle çok dayanıklıdır (Hentschel'den aktaran Erdem 2010: 11-12).

Obua kamışının hammaddesi olan kargının ülkemizin hangi bölgelerinde yetiştiği, obua çalanlar için yeterli ve kaliteli olup olmadığı, dışa bağımlılığı azaltıp azaltmayacağı, ayrıca bu malzemeye ihtiyaç duyan icracıların kargılara kolay ulaşım ulaşmadığının belirlenmesi bu araştırmanın amacını oluşturmaktadır.

Kamış kullanımı, obua çalan kişiden kişiye yumuşak, sert ve orta sert olarak farklılık göstermektedir. Obuada istenilen ton anlayışına ulaşmak, fiziksel olarak icracının ağız, dudak ve diş yapısına uygun olacak şekilde işlenen bir kamışla mümkündür. Kamış kişinin fiziksel yapısına göre farklılıklar gösterir. Bir obuacı için hazırlanan kamışta görülen performans ile diğer bir obuacının aynı kamışı kullanması sonucu gösterdiği performans farklı olabilir. Obua eğitimine başlama yaşlarında öğrencilerin çalgıya uyum sağlayabilmesi ve ileriki süreçte performanslarındaki başarının anahtarı diyebileceğimiz kamış, yetiştiği iklim alanları açısından da renk, çap genişliği, sert veya yumuşak doku özelliği, düzgünlük, parlaklık, dayanıklılık özellikleri açısından farklılık gösterir.

Profesyonel bir obua icracısının kendi kamışlarını şahsen yapmaması neredeyse imkânsızdır. Çünkü kişilerin dudak yapısı, dudak pozisyonu (kamışın ağız içinde nasıl kavrandığı), üfleme tekniği, diyaframını kullanış tekniği ve buna benzer kişisel özellikleri ile kullandığı kamışın yapısı birebir ilintilidir. Bu sebeple çok güzel bile olsa, eğer kamış kişinin fiziksel yapısına ya da üfleme alışkanlıklarına uygun değilse iyi bir performans için uygun araç olmayabilir. Hazır kamış satın almak için gerekli finansal koşullara sahip olursa bile bir

kamış yapımıcısının her çalıcıya uyacak bir kamış yapması imkânsız olduğu için hazır kamış hiçbir zaman kişisel beklentilerimizi karşılayamaz (Erdem 2010: 4). David Ledet, obua kamış stillerini anlattığı kitabında, başarılı bir icra ve kamış yapımının birbiriyle nasıl bu kadar yakından ilgili olduğunu şu temel nedenlerle açıklamaktadır:

“1. Bir obuacının çalış stili büyük ölçüde kamış seçimi ile alakalıdır. Artikülasyon, nefes tekniği, esneklik ve entonasyon kamış seçimi ile doğrudan etkileşmektedir. 2. Çalıcının idealindeki tonu yakalayabilmesi büyük ölçüde kamış seçimiyle başarıya ulaşır. 3. Obuaların kalitesine göre değişen akort problemleri kişilerin ellerindeki enstrümana uygun kamış yapmalarını gerektirmekte ve kamış seçimi ile bu problemler aşılabilmektedir. 4. Çalıcının fiziksel özellikleri ortaya çıkarabileceklerini birebir etkilediği için, kişi sıradan bir yorumcudan daha fazlası olmak istiyorsa kendine uygun olan kamışı bulmak zorundadır. 5. Kamışların kullanım süreleri çok kısıtlı olduğundan çalıcı kamış yapımı için gerekli olan malzemeleri hep stoklamalıdır. Piyasada satılan kamışlar genel anlamda kalite açısından yetersizdir. Ticari kamış yapımı ancak öğrencin kendi kamışlarını yapmayı öğrenene kadar satın alması amacına hizmet etmektedir” (Erdem 2010: 4).

Amerikalı obua sanatçısı Jay Light, kamış yapımını inceleyen kitabında bu konuyu şu şekilde vurgulamıştır:

“Barret'den Breeze-easy'ye kadar gördüğüm tüm metodlar doğru dudak pozisyonunu çok iyi anlatmakta, fakat beklenen pozisyonu elde etmek için gereken kamışın nasıl olması gerektiğini açıklamamaktadır. Ağız çok açık ya da çok kalın bir kamışla üflemeyle çalışan küçük öğrenciye dudaklarını ısırma demek, doğru sonuç elde etmemize pek de yardımcı olmaz. İyi bir kamış, dudak ile yapılacak aşırı hareketler gerektirmeyen kamıştır. Amacımız, çalıcının vücutsal güç harcamasını ve dudaklarla çeşitli akrobasi yapmasını gerektirmeyen, doğru entonasyonda ve tonda bir kamış elde etmektir” (Erdem 2010: 5-6).

Yukarıda örnekleri verilen ünlü obua sanatçılarından görüşlerinden de anlaşılmaktadır ki kamış, obua performansı için büyük önem taşımaktadır ve ülkemiz kamışın hammaddesi olan kargının

yetiştirme alanlarından biridir. Aynı zamanda bu kargıların birçok ülkeye ihracatı yapılmaktadır. Avrupa'nın bazı ülkelerinde kargı için özel yetiştirme alanları oluşturulmuş, işinde uzman mühendislerin denetiminde tarımı yapılmaktadır. Ülkemizde ise obua kamışı için kullanılan kargılar doğal ortamda kendiliğinden yetiştirilmektedir. Araştırmalar, kamışın hammaddesi olan kargıyı birçok zahmetli aşamadan sonra icracılarla buluşturanların, yine müzikle uğraşan sanatçılar olduğunu göstermektedir.

Araştırma sürecinde Ege Bölgesinin Muğla, Aydın, İzmir; Akdeniz Bölgesinin Antalya, Mersin, Hatay ve Adana illeri başta olmak üzere Türkiye'nin ılıman iklim bölgelerinde bulunan tatlı su ile denizin birleştiği azmak, dere kenarları, nemli düzlük ve yamaç alanlarında yetişen kargılar üzerinde inceleme ve araştırma yapma fırsatı bulunmuştur. Hasat dönemlerinin Ege ve Akdeniz Bölgelerinde aynı olmadığı, kasım ayının sonlarından başlayıp mart ayının ortalarına kadar devam ettiği, ayrıca yaprak eninin ve boyunun yetiştiği bölgeye göre farklılıklar oluşturduğu, kargının olgunlaşmasındaki en önemli etkenin iklimsel değişiklikler olduğu, düzenli olarak hasadı yapılan bölgelerde kargının daha kaliteli, düzenli, camsı parlak ve biçimli yetiştiği gözlemlenmiştir.

Fotoğraf 1: Marmaris bölgesi kargılarının yakından görünüşü (Sezer 2019)

Kargı, sorguca benzeyen yapısı ile gri-boz-yeşil tüylü yapraklı bir bitkidir. Çapı 8 mm ve 40 mm arasında değişkenlik göstermekte boyu ise incelerde 3 m, kalınlarda ise 6-7 metreye kadar ulaşmaktadır.

Fotoğraf 2: Hatay, kargıların yakından görünüşü (Sezer 2019)

Obua kamışında kullanılan kargılar, icracıların tercihine göre 9,0 mm / 11 mm çap aralığında değişkenlik göstermektedir. Pek çok icracı, kamışın toplanarak kullanır hâle gelmesinde harcanan zaman ve emek nedeniyle doğadan toplamak yerine, kamışları hazırlanmış şekilde almayı tercih etmektedir.

Fotoğraf 3: Serik, kargıların yakından görünüşü (Sezer 2019)

Araştırmada ülkemizde yetişen kargı (kamış) üzerine obua sanatçısı Özgür Tüfekçi ile yapılan röportaj:

AS- Mesleğiniz nedir?

ÖT- Askeri bandoman emekli müzisyen obuacı. Şu anda kamış üreticisi.

AS- Kaç yıldır kamış işi ile uğraşıyorsunuz?

ÖT- 20 yıldır kamış yapımı, 16 yıldır kamış üretimi ile ilgili çalışıyorum.

AS- Yurt dışından kamış alıyor musunuz? Alıyorsanız hangi ülkelerin kamışlarını tercih ediyorsunuz? Neden?

ÖT- Yurt dışından çok eskiden çok az kamış aldım. Sadece Fransız kamışı deneme fırsatım oldu. Çok büyük oranda tamamen kendi ürettiğim kamışları kullandım.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlarla, ithal edilen kamışlar arasında fiyat farkı var mıdır?

ÖT- Türkiye ve yabancı kamışlar arasında fiyat farkı çok fazla yok. Herkes piyasadaki fiyat bandında satıyor.

AS- Türkiye'de hangi bölgelerin kamışları üzerinde çalıştınız?

ÖT- Türkiye'de genelde Akdeniz Bölgesinden kamış topladım. Antalya ve Mersin arasında kalan bölgeden.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların bölgesel olarak kalite açısından aralarında fark var mıdır? Varsa kısaca açıklar mısınız?

ÖT- Evet, bölgesel olarak kendimce fark olduğunu düşünüyorum. Hatay bölgesinin kamışlarının daha açık renkte ve biraz sert olduğunu düşünüyorum. Aydın ve Ege bölgesinin kamışlarının daha sarı renkte ancak güç açısından yumuşak olduğunu tespit ettim.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların hasat dönemi ne zaman başlar?

ÖT- Hasat dönemi genelde kasım ve şubat ayları arasında yapılabilir. Ancak geçmiş yıllarda temmuz ve ağustos aylarında bile hasat yapıp sonuç aldığım dönemler oldu.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlara yurt dışından talep var mıdır? Varsa bunlar hangi ülkelerdir?

ÖT- Yaptığımız iletişimler ve görüşmelerle Türk kargısına belli bir talep olduğu yönünde.

AS- Türkiye'de hasadı alınan kamışların yıllık pazarlama miktarının ne kadar olduğunu açıklar mısınız?

ÖT- Pazarlama miktarının kesin bir ölçüsünü bilmiyorum. Ancak kaliteli ürün olduğu sürece pazarlama sıkıntısı yaşanmayacağını düşünüyorum.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların Türkiye'deki kamış ihtiyacını karşıladığını düşünüyor musunuz?

ÖT- Evet kamışlar Türkiye'deki talebi karşılayabilir.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların müşteri memnuniyetini nasıl değerlendiriyorsunuz? Size geri dönüşümleri nasıl oluyor?

ÖT- Kendi ürettiğim kargılar için herhangi bir olumsuz dönüş olmadı. Hatta bir arkadaşım İngiltere turnesinde İngiliz meslektaşların kamışları çok beğendiğini söyledi.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların kalitesini arttırmak için eklemek istediğiniz bir öneriniz var mıdır?

ÖT- Hasat ve stoklama sürecine dikkat edilirse problem yaşanmayacağını düşünüyorum.

Araştırmada ülkemizde yetişen kargı (kamış) üzerine fagot Sanatçısı Engin Güngördü ile yapılan röportaj:

AS- Mesleğiniz nedir?

EG- Fagot sanatçısı.

AS- Kaç yıldır kamış işi ile uğraşıyorsunuz?

EG- 25 yıldır.

AS- Yurt dışından kamış alıyor musunuz? Alıyorsanız hangi ülkelerin kamışlarını tercih ediyorsunuz? Neden?

EG- Şu anda almıyorum.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlarla ithal edilen kamışlar arasında fiyat farkı var mıdır?

EG- Yok.

AS- Türkiye'de hangi bölgelerin kamışları üzerinde çalıştınız?

EG- Ege ve Akdeniz Bölgeleri.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların bölgesel olarak kalite açısından aralarında fark var mıdır? Varsa kısaca açıklar mısınız?

EG- Pek yoktur.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların hasat dönemi ne zaman başlar?

EG- Kış mevsimi.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlara yurt dışından talep var mıdır? Varsa bunlar hangi ülkelerdir?

EG- Oldukça fazla. Her ülkeden talep geliyor.

AS- Türkiye'de hasadı alınan kamışların yıllık pazarlama miktarının ne kadar olduğunu açıklar mısınız?

EG- Bilmiyorum.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların Türkiye'deki kamış ihtiyacını karşıladığını düşünüyor musunuz?

EG- Fazlasıyla karşılar.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların müşteri memnuniyetini nasıl değerlendiriyorsunuz? Size geri dönüşümleri nasıl oluyor?

EG- Çok iyi.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların kalitesini arttırmak için eklemek istediğiniz bir öneriniz var mıdır?

EG- Yok.

Araştırmada ülkemizde yetişen kargı (kamış) üzerine obua Sanatçısı Hakan Demirçeken ile yapılan röportaj:

AS- Mesleğiniz nedir?

HD- Obua sanatçısı.

AS- Kaç yıldır kamış işi ile uğraşıyorsunuz?

HD- 20 yıldır.

AS- Yurt dışından kamış alıyor musunuz? Alıyorsanız hangi ülkelerin kamışlarını tercih ediyorsunuz? Neden?

HD- Hayır. Kendi ürettiğim kargılar daha kaliteli.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlarla ithal edilen kamışlar arasında fiyat farkı var mıdır?

HD- Yurt dışından gelen kamışlar daha pahalı.

AS- Türkiye'de hangi bölgelerin kamışları üzerinde çalıştınız?

HD- Güney Ege ve Akdeniz Bölgesinin bir bölümü.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların bölgesel olarak kalite açısından aralarında fark var mıdır? Varsa kısaca açıklar mısınız?

HD- Bölgeler arasında toprak kalitesi ve iklim açısından oluşabilecek farklılıklar kargının kalitesine etki edebiliyor.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların hasat dönemi ne zaman başlar?

HD- Aralık ayı ve ocak ayının başı.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlara yurt dışından talep var mıdır? Varsa bunlar hangi ülkelerdir?

HD- Bütün ülkelerden.

AS- Türkiye'de hasadı alınan kamışların yıllık pazarlama miktarının ne kadar olduğunu açıklar mısınız?

HD- Yurt dışına pazarlama miktarı yıldan yıla hasat oranına göre değişiyor.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların Türkiye'deki kamış ihtiyacını karşıladığını düşünüyor musunuz?

HD- Fazlasıyla karşılar. Ancak Türk kargısına olan güvensizlik yüzünden hala yabancı kargılar tercih edilebiliyor.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların müşteri memnuniyetini nasıl değerlendiriyorsunuz? Size geri dönüşümleri nasıl oluyor?

HD- Avrupa ve dünyanın çeşitli ülkelerinden çok olumlu geri dönüşler alıyorum.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların kalitesini arttırmak için eklemek istediğiniz bir öneriniz var mıdır?

HD- Türkiye de yetişen kargıları yeni yatırımlarla koruma altına almak kalitesini ve tanınırlığını arttıracaktır.

Araştırmada ülkemizde yetişen kargı (kamış) üzerine obua Sanatçısı Nuri Köker ile yapılan röportaj:

AS- Mesleğiniz nedir?

NK- Obua sanatçısı.

AS- Kaç yıldır kamış işi ile uğraşıyorsunuz?

NK- 30 yıl

AS- Yurt dışından kamış alıyor musunuz? Alıyorsanız hangi ülkelerin kamışlarının tercih ediyorsunuz? Neden?

NK- Fransa. Güney Fransa kargıları daha tok ve dayanıklı oluyor.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlarla, ithal edilen kamışlar arasında fiyat farkı var mıdır?

NK- Yok.

AS- Türkiye'de hangi bölgelerin kamışları üzerinde çalıştınız?

NK- Ege Bölgesi.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların bölgesel olarak kalite açısından aralarında fark var mıdır? Varsa kısaca açıkla mısınız?

NK- Var. Kış aylarının ılıman geçtiği bölgelerin kamışları daha kaliteli.

AS- Türkiye'de yetişen kamışların hasat dönemi ne zaman başlar?

NK- Ocak-Şubat.

AS- Türkiye'de yetişen kamışlara yurt dışından talep var mıdır? Varsa bunlar hangi ülkelerdir?

NK- Var. Bütün ülkeler.

AS- Türkiye'de hasadı alınan kamışların yıllık pazarlama miktarının ne kadar olduğunu açıkla mısınız?

NK- Bilmiyorum.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların Türkiye'deki kamış ihtiyacını karşıladığını düşünüyor musunuz?

NK- Karşılar.

AS- Türkiye'de yetişen kargıların kalitesini arttırmak için eklemek istediğiniz bir öneriniz var mıdır?

NK- Yok.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, obua kamışının ülkemizin hangi bölgelerinde yetiştiğini, yetişmesi için gerekli olan iklim koşullarını, ithal kamış ile arasındaki kalite ve fiyat farkını, yurt içindeki icracıların bu malzemeye rahatlıkla ulaşip ulaşamadıklarını, kalite açısından beklentileri karşılayıp karşılamadığını ve Türk kargısının yurt dışında tanınıp tanınmadığını belirlemektir. Ayrıca kamışın hammaddesi olan kargının ülkemizdeki yetiştirme alanlarını ziyaret ederek kamış yapımını meslek haline getirenlerle röportaj yapmak, fotoğraflamak, kamışlar üzerindeki bölgesel farklılıkları bilimsel araştırma yöntemleriyle karşılaştırmaktır.

Problem Durumu

Araştırmada “Ülkemizde yetişen obua kamışının, bu çalgıyı icra edenler için kalite ve dayanıklılık açısından yeterli olup olmadığı?” sorusunun cevabını aramaktır.

Önem

Yapılan araştırma, ülkemizin bütün bölgelerinde yetişen kargının en az Güney Fransa başta olmak üzere yüzyıla yakın bir süredir yurt dışından ithal edilen kargılar kadar kaliteli ve dayanıklı olarak üretildiğini göstermektedir. Bunun yanı sıra, isteyen herkesin birçok iklimde yetişen bu bitkiye kolaylıkla ulaşabileceğini ve obua icracılarının beklentilerini karşılayabildiğini ortaya koymaktadır. Ayrıca ülkemizin pazar olmaktan ziyade pazarlamacı konuma gelme potansiyelinin olduğu anlaşılmakta, kargıların koruma altına alınması ve tanıtımının yapılması halinde ayrı bir pazar olarak ülke ekonomisine katkısının kaçınılmaz olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın Veri Toplama Yöntemi

Konu hakkında yazılı fazla bir veri bulunmamakla birlikte bu araştırmanın kaynağını, “Günümüz Obua Kamış Yapım Tekniklerinde

Alman ve Amerikan Ekolleri Üzerine Bir Araştırma” adlı yüksek lisans tezi (Erdem 2010), “Obuanın Tarihsel Gelişimi ve Çeşitleri İlk İzlenimin Önemi” adlı makale (Tan 2018) ve benzeri yayınlar oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına yönelik olarak Ege ve Akdeniz Bölgelerinin ılıman iklim kuşağında bulunan bazı sahil kesimleri ziyaret edilerek kargı bitkisinin yetiştirme ve hasadında çalışanlarla yüz yüze görüşmeler yapılmış, öneri ve görüşleri alınmıştır. Yine görüşmeler esnasında kargı bitkisini yerinde inceleme ve fotoğraflama fırsatı yakalanmış, bu veriler araştırmada sunulmuştur. Türkiye’de obua kamışını dereden, yamaçtan, tepeden kısacası hasat alanlarından toplayıp işleyerek kendi ihtiyaçlarını karşılayan veya icracılara ulaştıran yorumcularla röportajlar yapılarak araştırmanın kapsamı genişletilmiştir. Toplanan veriler ve bilgiler araştırmaya eklenmiş ve uygulanmıştır.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bu bölümünde, toplanmış olan verilerin, araştırmaya konu problemin çözümüne katkı sunan bulgulara ve bu bulguların yorumlarına yer verilmiştir.

Kamışın, Türkiye’de halk dilinde sazlık, kargı başta olmak üzere değişik isimlerde kullanıldığı bilinmektedir. Almanlar rohre, İngilizler reed, Fransızlar anche olarak kabul etse de, Avrupa’da yaygın olarak arundo donax olarak tanınan bitkinin Sümerler ve Eski Mısırlılar başta olmak üzere birçok medeniyet tarafından silah, olta ve barınma ihtiyaçlarında kullanıldığı belirlenmiştir. Türkiye’de ise; sepet, hasır, balık tutmak için olta, gölgelik, seralarda sırk, tütünler için sergilik gibi çok değişik kullanım alanları olmakla birlikte, ney ve kaval gibi üfleli çalgıların ana maddesi olarak kullanılmaktadır. Kamış ayrıca obua, klarnet ve fagot çalgılarının ağızlık yapımında kullanılan bir materyaldir.

Obua, klarnet ve fagot gibi kamışlı çalgılara materyal yapımında emek harcayanların ise çoğunluğunun üflemeli çalgı yorumcuları olduğu anlaşılmıştır. Bu araştırma kargı bitkisinin, Ege ve Akdeniz Bölgelerinde bol miktarda bulunması nedeniyle, ihraç edilerek ülkemiz açısından dünya pazarında yer alabilmesinin mümkün olduğunu ortaya koymaktadır. Yurt dışından kilo ile satın alınan ve çok maliyetli olan obua kamışının kullanım ömrü, icracının kullanımına ve çalgıya başlama yaşına göre değişmekle birlikte fazla uzun değildir. Türkiye’de bu alanda başlayan çalışmalar göstermektedir ki Türk kamışları, yurt dışından ithal edilen kamışların yerini maliyet ve kalite açısından dolduracak seviyeye ulaşmıştır. Hatta son birkaç yıldır dünyaca tanınan kamış markalarına sahip olduğumuz bir gerçektir.

Araştırmaya, fagot ve obua çalgı sanatçılarının röportajla sağladıkları katkının değerlendirilmesinden, röportajlarıyla araştırmaya destek olanların kamışlı çalgı sanatçısı oldukları, 16-30 yıl aralığında kamış işiyle ilgilendikleri, bir kısmının geçmişte Fransa ve Güney Fransa’ya ait kamışları tercih ettikleri görülmektedir. Bu gün ise Ege ve Akdeniz Bölgelerinden topladıkları kamışları işleyerek kullandıkları ve yurt dışından ithal edilen kamışlar kadar iyi sonuç aldıkları tespit edilmiştir. *“Türkiye’de yetişen kamışların bölgesel olarak kalite açısından aralarında fark var mıdır? Varsa kısaca açıklar mısınız?”* sorusuna röportaja katılanların verdikleri cevaplardan her biri farklı bir bölgeyi işaret etse de tümünün değerlendirilmesinden ülkemizde yetişen ve obuada kullanılan kamışın kaliteli ve iyi bir çalgı performansı için yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Ayrıca Türkiye’de yetişen kamışların hasat dönemini belirleyen etkenin iklim olduğu belirtilmektedir. *“Türkiye’de yetişen karguların kalitesini arttırmak için eklemek istediğiniz bir öneriniz var mıdır?”* sorusuna röportaja katılan icracılardan birinin, hasat ve stoklama sürecine dikkat çekmiş olması, bir diğerinin de yeni yatırımlarla koruma altına alınarak kalitesinin ve

tanınırlığının artırılabilceğini söylemesi edinilen bulgular açısından çok önemlidir.

Türkiye'de yetişen kargıların iç talep için yeterli olduğunu, tüm dünya ülkelerinde beğenildiği ve talep edildiğini bu araştırmaya katkı sunan icracılar ifade etmektedir. Ayrıca tanıtımının desteklenmesi halinde dünya ülkelerinde mevcut obua icracılarınca tercih edileceği ve dünya pazarına rakip olacağı ortadadır.

Sonuç ve Öneriler

Araştırmanın sonucunda kamışın ana maddesini oluşturan kargının yüz yıllardır Türkiye'de ılıman iklim bölgelerinin bitki örtüsü içerisinde yer aldığı, küçük iklimsel değişikliklerin kalitesini etkilediği, günlük yaşamın değişik alanlarında ihtiyaç malzemesi olarak kullanıldığı, ney ve kaval çalgılarının yapım malzemesi olduğu, obua, fagot ve klarnet kamışlarının hammaddesi olarak kullanıldığı görülmektedir. Ülkemizde yetişen ve obuada kullanılan kamışların 20 yıla yakın bir süredir bazı kamışlı çalgı icracıları tarafından büyük uğraşlar ve emeklerle işlenerek ithal kamışlarla yarışır hale getirildiği tespit edilmiştir. Bu icracılardan bazıları Türkiye'de yetişen kargıların daha kaliteli olduğunu söylemektedir. Kamış işi ile uğraşanların sayısının artması ülkemizde kamışlı çalgı icracıları için de farklı seçenekler sunmaktadır. İşlenmiş ve kullanıma hazır olarak alınan kamışlar her zaman istenilen sonucu vermeyebilir. Bunun sebebi kullanılan malzemenin yetiştirme ortamı ve yapılan işçilikteki tekniktir. Obua icracıları da artık kendi ölçülerine ve üfleme tekniklerine göre kaliteli ve iyi bir ton anlayışına sahip kargı arayışı içerisine girmişlerdir.

Obua kamışının kalitesi geçmiş yıllara göre gelişmeler göstermiş, piyasada yerli ve yabancı marka çeşitliliği artmıştır. Her ne kadar Türkiye'deki konservatuarlarda ders olarak okutulmasa da hafta sonları bir araya gelerek kamış yaptığımız grup derslerinde öğrenciler, kendileri için uygun olan kaliteli kamış seçebilmenin yollarını

öğrenmekte ve en iyi kamışa ulaşmak için gereken yapım aşamalarını bilinçli şekilde deneme imkânına sahip olmaktadırlar. Türkiye'de üretilen kamışların koruma altına alınması ve yeterli tanıtımının yapılması durumunda, dünya pazarına rakip olarak ülke ekonomisine katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Obua kamışını kendi ağız yapısı, ton anlayışı ve üfleme tekniğine göre seçen icracıların eserleri yorumlamakta daha başarılı oldukları söylenebilir. Ülkemizde obua kamışının yetiştirme alanları ve kalitesi hakkında bilgi eksikliği bulunmaktadır. Yapılan araştırmanın, obua eğitimini meslek olarak seçen öğrenciler ve icracıların yararlanabileceği bir kaynak oluşturması, literatürde bu alandaki boşluğa katkı sunması ve yeni araştırmaları tetiklemesi amaçlanmıştır. Araştırma kapsamında röportajlarıyla araştırmaya destek olan icracıların obua kamışının tedariki hakkında görüşlerine başvurulmuş ve araştırmaya ayrı bir katkı sağlaması hedeflenmiştir.

Kaynaklar

Erdem, Ece (2010). *Günümüz Obua Kamış Yapım Tekniklerinde Alman ve Amerikan Ekolleri Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi.

<https://tr.foursquare.com/v/kargı-çayı/537f45f5498e688f37d329ad> (Erişim Tarihi 02.03.2019).

https://tr.wikipedia.org/wiki/Kargı_Çayı (Erişim Tarihi 02.03.2019).

www.nufusune.com/kargi-mahalleleri-koyleri-corum (Erişim Tarihi 02-03-30-31.03.2019).

https://www.yerelnet.org.tr/belediyeler/belediye_mahalleler.php?belediyeid=129023 (Erişim Tarihi: 02-03-30-31.03.2019).

- Ledet, David A. (1981). *Oboe Reed Styles: Theory and Practice*, Library of Congress. Catalogue Card Number 80-8152, Bloomington: Indiana University Press.
- Light, Jay (1983). *The Oboe Reed Book, A Straight-talking Guide to Making and Understanding Oboe Reeds*. Library of Congress Catalogue Card Number 83-90562, Iowa: Drake University.
- Sezer, Ayşe (2019). *Engin Güngördü ile Röportaj*. Ankara.
- Sezer, Ayşe (2019). *Hakan Demirçeken ile Röportaj*. İzmir.
- Sezer, Ayşe (2019). *Nuri Köker ile Röportaj*. Ankara.
- Sezer, Ayşe (2019). *Özgür Tüfekçi ile Röportaj*. Anamur.
- Tan, Zerrin (2018). "Obuanın Tarihsel Gelişimi ve Çeşitleri İlk İzlenimin Önemi". *İdil Dergisi*, C. 7, S. 41, s. 79-89.

EXTENDED ABSTRACT

Oboe is a double reed woodwind instrument. The reed is what the blowing apparatus of the oboe is made of and there are many words for it in Turkish including “sazlık” or “kargı”. It is widely known as “arundo donax” in Europe although Germans call it “rohre”, British call it “reed” and French call it “anche”. The sound of oboe made through a finely produced reed. On the other hand, raw material of reed is obtained from cane.

In our study we found that cane plant was used in fishing equipment, weapons and accommodation needs. In Turkey it has a wide spectrum of usage including basket, mat, fishing line, manufacture, it is used to display and dry tobacco and it is even used as supporting columns in light structures such as plant houses. As well, it is used as the main ingredient of the raw material of wind instruments like ney and kaval. It is also used as the raw material of the blowing apparatus of oboe, clarinet and bassoon.

It is understood that majority of the people who work on raw material production for the reed instruments like oboe, clarinet and bassoon are in fact the players of the instruments. Our study reveals that, since it is already widely available in the Aegean and Mediterranean region of Turkey, government support for reed production and its promotion will be beneficial for Turkey to take share in the global reed market. We note that it is quite costly when it is imported from abroad. While the length of the duration depends on individual use, reed typically does not have a very long duration. In some parts of the country, it is wildly produced and it is easy to Access this material. It turns out that the instrument players have been looking into whether the production in the Aegean and Mediterranean region can meet the demand both in terms of quality and quantity in an attempt to eliminate the dependence on foreign imports which is expensive and not quickly accessible.

This plant grows over a wide range of regions including India, Asia, Sothern Europe, Middle East, Northern Africa, France, Germany and US and in Turkey it is available on the regions along the Mediterranean and Aegean coast where the temperatures are not extreme. They are particularly available at the junctions of the sea water with fresh water.

There are more than 100 types of reeds globally but reeds with lots of fiber from less humid places are more suitable for the oboe. After reed purchase there is still a lot of work and effort needed before the reed becomes functional. The quality of the reed is very critical in this process.

In our questionnaire, we received responses from artists who said that they have been playing a reed instrument for 16 to 30 years. Some of them said they preferred reeds from France in the past but now they use the reed they collected and processes from Aegean and Mediterranean regions. They evaluate that the quality of the locally produced reed is just about the same as the imported reed but the imported reed costs much more. I also asked them if they had identified differences in quality of reeds from various regions of Turkey and received mixed responses to this question. Nevertheless from the answers we deduced that the quality of the local reed is sufficient for a high instrument performance. It is pointed out that the reeds are generally harvested on March and November but the reeds that are harvested on July and August are of higher quality. We also asked them if they have any suggestions to improve the quality of the local reed. One participant emphasized harvesting and storage processes and another suggested that reed fields are regulated and conserved so that its quality and recognition will improve. Respondents said the national production is enough for local market and there is even international demand for Turkish reed. Should government grant support, the Turkish reed is likely to be a tough competitor in the international markets.